

חוק ואתיקה

מס' קורס 290.1046
תשפ"ג סמסטר ב', יום ב 14-16

המרצה: ד"ר אילנה קפטן ikepten@univ.haifa.ac.il

שעות קבלה: בתיאום מראש דרך המייל. מפגשים בימי ב בספריה בשעה 13:00 או מפגש זום.

מטרת הקורס:

כחלק אינטגרלי ממערך נותני שירותי הבריאות, אחים ואחיות נדרשים להכריע בסוגיות מוסריות הקשורות לטיפול במטופלים ובמשפחתיהם. אילוצים מערכתיים וסוגיות חוקיות לרוב משפיעים על אופן קבלת ההחלטות, ועלולים להוביל לטיפול שאינו הולם את צרכי המטופל, ולתחושת דחק מוסרי (moral distress) בקרב העובד. מטרת הקורס היא לחשוף את הסטודנט לסוגיות מוסריות נפוצות הנוגעות למקצוע הסייעוד ומקצועות הבריאות, ולעורר מחשבה ושיח בנוגע לדרכי ההתמודדות עם דילמות אלה, תוך כדי התמקדות במערכות החוק והביואאתיקה.

יעדים:

- זיהוי סוגיות מוסריות משמעותיות בנוגע לקליניקה והמחקר הסייעודי.
- היכרות עם חוקי מדינת ישראל הנוגעים למערכת הבריאות ולמקצוע הסייעוד.
- היכרות עם עקרונות הביואאתיקה תוך דגש על דרכי יישומן בשדה הקליני והמחקרי.

מתודולוגיה: הרצאות מתוקשבות ופרונטליות, דיונים לאחר קריאה מקדימה.

הערכה:

1. **בחינה מסכמת:** החומר שייכלל בבחינה יהיו כל קריאת החובה והחומר המועבר פרונטלית בכיתה (הנכלל במצגות והמועבר בעל פה). ציון הבחינה מהווה 80-100% מהציון הסופי.
2. **השתתפות פעילה:** במהלך הסמסטר תנתנה שתי מטלות רשות והשתתפות פעילה וברמה נאותה על סמך חומרי הקריאה תזכה את הסטודנט בציון מגן על ציון הבחינה בערך של 20% ציון עובר בקורס: 65

רשימות קריאת חובה:

כללי:

1. הסתדרות האחיות והאחים בישראל (2018). **הקוד האתי לאחיות ולאחים בישראל.**
2. הצהרה אוניברסלית על ביואאתיקה וזכויות אדם של אונסקו.
3. **טופס הנחיות רפואיות מקדימות משרד הבריאות**

4. World Medical Association Declaration of Helsinki - Ethical Principles for Medical Research Involving Human Subjects.

חוקים ותקנות (חובה):

1. חוק יסוד כבוד האדם וחירותו, התנ"ב - 1992
2. חוק זכויות החולה, התשנ"ו - 1996
3. חוק ביטוח בריאות ממלכתי, התשנ"ד - 1994. פרק א': סעיפים 2,1; פרק ב': סעיפים 12-3.
4. חוק טיפול בחולי נפש, התשנ"א - 1991
5. תקנות טיפול בחולי נפש, התשנ"ב - 1992
6. חוק שיקום נכי נפש בקהילה, התש"ס - 2000
7. חוק החולה הנוטה למות, התשס"ו - 2005
8. חוק לגילוי נגיפי איידס בקטינים, תשנ"ו - 1996
9. חוק העונשין, פרק י' פגיעות בגוף, סימן ב': הפסקת הריון (סעיף 316).
10. פקודת בריאות העם, 1940, סעיף 33
11. פקודת הרופאים (נוסח חדש) התשל"ז - 1976, סעיפים 1, 7, 59

12. תקנות הרופאים (כשירויות לביצוע פעולות חריגות) התשס"א – 2001
13. פקודת המיילדות, 1929
14. תקנות בריאות העם (צוות סיעודי במרפאות) התשמ"א – 1981
15. תקנות בריאות העם (עוסקים בסייעוד בבתי חולים) התשמ"ט – 1988
16. תקנות בריאות העם (אישור תואר מומחה בסייעוד), התשע"ד - 2013
17. חוק העונשין (תיקון מס' 26) תש"ן - 1989 (תיקון מס' 108) תשע"א – 2010. 7368. (א) (ב) חובת דיווח
18. חוק למניעת אלימות במשפחה (תיקון מס' 7) התשס"ב - 2001
19. תקנות בריאות העם (הודעה על חשש אלימות) התשל"ו – 1975
20. תקנות הסמים המסוכנים בבתי חולים, התש"ם – 1979, התש"ס – 199
21. חוזר מנהל כללי 09/2011 - "אירועי בל יקר"
22. חוזר מנהל כללי 23/2003 - נוהל איתור וטיפול בנשים נפגעות אלימות במשפחה ע"י מטפלים במסגרות הבריאות – באשפוז ובקהילה
23. חוזר מנהל כללי 25/2003 - איתור זיהוי וטיפול בקטינים נפגעי התעללות והזנחה
24. חוק השתלת אברים, התשס"ח-2008.
25. חוק מידע גנטי התשס"א 2000.

* הרשימה הנ"ל הינה מחייבת לבחינה בקורס, וכוללת את רוב החוקים והתקנות המחויבים לבחינה הממשלתית על ידי משרד הבריאות. על הסטודנטים חלה האחריות להתעדכן ברשימה המלאה המחייבת של משרד הבריאות לקראת הבחינה הממשלתית באתר משרד הבריאות:

https://www.health.gov.il/UnitsOffice/nursing/licenseProcedure/Pages/nurse_exam_syllabus.aspx

קריאה נלווית (חובה ורשות) מפורטת ביחידות המודל השונות. מאמרים נמצאים כ- PDF לנוכחכם.

****יתכנו שינויים והוספות לרשימת חומרי הקריאה, נא להתעדכן באתר הקורס****

להלן פירוט ההרצאות:

יתכנו שינויים ועדכונים בסדר השיעורים במהלך הסמסטר על פי שיקול דעת המרצה- נא להתעדכן באתר הקורס

יחידת לימוד	נושא	קריאה רלוונטית הקשורה לנושאי השיח (חומרי קריאה יהיו בתיקיה באתר הקורס)
1	הצגת תכני הקורס, סילבוס, כללים מהי אתיקה ויחסיה עם המוסר (תאוריות) והחוק אתיקה מקצועית	1. Varky (2014) Principles of Clinical Ethics and Application 2. אסא כשר: מהי אתיקה מקצועית 3. הקוד האתי לאחיות והאחים בישראל 4. חוק הסדרת מקצוע הסייעוד בישראל 5. עופרה גולן: בין חוק לאתיקה 2013
2	עקרונות אתיים בטיפול רפואי, הקוד האתי לסייעוד בישראל. אתיקה במרחב טיפולי מגוון	1. חוק יסוד כבוד האדם וחירותו, התשנ"ב – 1992 2. הצהרה אוניברסלית על ביאותיקה וזכויות אדם של אונסקו 3. חוק זכויות החולה, התשנ"ו – 1996
3	אוטונומיה של המטופל מושגים נגזרים. מקומה של הסכמה מדעת - בתחומים שונים. איך אומרים אמת? כול האמת?	1. אתר "כל זכות" הסכמה מדעת לטיפול רפואי 2. חוק לגילוי נגיפי איידס בקטינים, תשנ"ו – 1996 3. חוק טיפול בחולי נפש, התשנ"א – 1991

<p>1. אתר משרד הבריאות- חוק ביטוח חובה 2. "סל התרופות"- 2023 3. חוק השתלת אברים, התשס"ח-2008. רשות: 4. דו"ח הועדה הציבורית לבחינת סוגיית הגיל כקריטריון לרישום להשתלת איברים מתורמים נפטרים התשע"ד 2014 5. Callahan, D. (2012). Must we ration healthcare for the elderly? Journal of Law, Medicine, and Ethics, 40(1), 10-16. 6. Swetz (2014) Ten Common Q on Medical futility</p>	<p>4 צדק חלוקתי- הגדרה. גישות להקצאת משאבים מהמשאב הטיפולי המשותף.</p>	<p>4</p>
<p>1. פקודת בריאות העם, 1940, סעיף 33 2. פקודת הרופאים (נוסח חדש) התשל"ז – 1976, סעיפים 7,59,1 3. תקנות הרופאים (כשיריות לביצוע פעולות חריגות) התשס"א – 2001 4. תקנות בריאות העם (צוות סיעודי במרפאות) התשמ"א – 1981 5. תקנות בריאות העם (עוסקים בסיעוד בבתי חולים) התשמ"ט – 1988 6. חוזר מנהל כללי 2011/09 - "אירועי בל יקרו" 7. חוק העונשין (תיקון מס' 26) תש"ן - 1989 (תיקון מס' 108) תשע"א – 2010 8. חוק למניעת אלימות במשפחה (תיקון מס' 7) התשס"ב – 2001 9. תקנות בריאות העם (הודעה על חשש אלימות) התשל"ו – 1975 10. הבטחת רצף הטיפול הסיעודי בעת שחרור ממוסד רפואי- עדכון חוזר 6161 11. אדלשטיין, י. (תש"ע). האם ועדות האתיקה החקוקות בבתי לממש את המטרות שלשמן נוסדו? משפט רפואי וביואתיקה, כרך 3. 12. אתר כל זכות – וועדות אתיקה בבתי חולים 13. Kerens (2021) Should nurses take a COVID-19 vaccine</p>	<p>5 מחויבות מקצועית : • מחויבות לטפל • מחויבות לדיווח אמת- הרשומה הרפואית • אחות סביר.ה/ מומחה • העברת מידע רפואי ואחר • שיה וברור סוגיות אתיות</p>	<p>5</p>
<p>1. רייכר-עתיר, ר. איך למנוע סחף בעמדות האתיות בקרב עובדי המערכת הרפואית? סיכום מחקר-מעקב. http://bioethicsnews.zefat.ac.il/inner.aspx?id=382&cat=70 2. Elpern, E., Covert, B., & Kleinpell, R. (2005). Moral distress in staff nurses in a medical intensive care unit. American Journal of Critical Care, 14, 523-530. 3. McKenna, B, Smith, NA, Poole, SJ, & Coverdale, JH. (2003). Horizontal violence: Experiences of RNs in their first year of practice. Journal of Advanced Nursing, 42(1), 90-96. 4. https://www.ptsd.va.gov/professional/treat/cooccurring/moral_injury_hcw.asp</p>	<p>6 דחק מוסרי, שחיקה אתית ופגיעה מוסרית (יושרה)</p>	<p>6</p>
<p>1. חוק החולה הנוטה למות, התשס"ו – 2005 2. טופס הנחיות רפואיות מקדימות משרד הבריאות 3. מחלות חשוכות מרפא וטיפולים חסרי תוחלת מאתר הר"י 2019 4. שטיינברג: חוק החולה הנוטה למות רשות: 5. Berlinger, N., Jennings, B., & Wolf, S. (2013). Guidelines for Advance Care Planning and Advance</p>	<p>7 סוגיות סוף החיים: • רצון ובחירה- הנחיות מקדימות, DNR • טיפול או סיוע פליאטיבי • אובדנות • מוות במרשם רופא</p>	<p>7</p>

Directives: Using Patient Preferences to Establish Goals of Care and Develop the Care Plan. The Hasting Center Guidelines for Decisions on Life-Sustaining Treatment and Care Near the End of Life.		
6. Assisted hastened death around the world 2021		
1. חוק מידע גנטי התשס"א 2000. 2. הועדה הארצית לברירת מין הילוד באבחון גנטי טרום השרשתי 3. תמיר ס. (2008) בדיקות גנטיות ישירות לצרכן (1-16) 4. גולדשמידט, ר. (2010). בחירת מין הילוד: ועדת המדע והטכנולוגיה. הכנסת, מרכז המידע והמחקר. 5. https://13tv.co.il/item/daytime/stethoscope/clips/rd/190-902797713 6. Chadwick (2014) The Ethics of Personalized Medicine 7. רשות, (2023) אבל שווה להעיף מבט: אסטרולוגיה גנטית // מרקוס ו' פלדמן וג'סיקה ריסקין • הזמן הזה. (hazmanhazeh.org.il)	גנטיקה, אבחון טיפול מותאם אישית	8
1. https://www.wma.net/policies-post/wma-declaration-of-helsinki-ethical-principles-for-medical-research-involving-human-subjects/ 2. Emanuel (2000) What Makes Clinical Research Ethical?	מחקר קליני. • היסטוריה וסוגיות אתיות • GCP, CRA, CRC	9
חומרי קריאה יינתנו בהתאם למה שקורה, מתפרסם ונידון בשיח המקצועי והציבורי במהלך הסמסטר	וגם על זה צריך לחשוב: • מעבר לסייעוד מרוחק • הרובוט ה"מטפל" • ?	10
	שיחת סיכום, שאלות.	11

סטודנט יקר,
 אם יש לך לקות למידה או מוגבלות/בעיה רפואית שעשויה להשפיע על לימודיך, ושכגינה את/ה זקוק/ה להתאמות אנא פנה/י לדיקנאט הסטודנטים למדור נגישות ולקויות למידה:
 דואר LDA@univ.haifa.ac.il טל: 04-8249265
 לאבחון והתאמות בגין לקות למידה ו/או הפרעת קשב יש לפנות ליה"ל:
 דואר mhait@univ.haifa.ac.il טל: 04-8249022
 אם יש ברשותך מכתב התאמות מהאוניברסיטה ואת/ה זקוק/ה להנגשה בקורס אנא פנה/י אליי בשעות הקבלה או במייל בסמוך לתחילת הקורס.